

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Quales partes sint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Q. 85. art. 3. ad 5.

ea, quod non secundum essentiam, sed virtualiter, hoc est ut est initium, & ratio recompensationis, est pars sacramenti poenitentiae. Auctor enim per illa verba, in quantum, scilicet implicat propositum confitendi, & satisfaciendi circumloquitur voluntatem recompensandi, qua in cor. art. concluditur esse primam partem poenitentiae. Unde patet, quod contritio non solum secundum se, sed ut est prima pars poenitentiae, distinguitur a confessione, & satisfactione, nam voluntas recompensandi distinguitur a subiectione, & ab executione.

¶ Et per haec patet responsio ad Scot. & Duran. intendentes hoc argumentum.

¶ In eodem ar. in responsione ad secundum nota diligenter, & praedica doctrina hanc, quod satisfactio sacramentalis auget gratiam ex hoc, quod est pars sacramenti. Et potest hoc intelligere ex differentia, qua est inter satisfactionem sacramentalem, & non sacramentalem. Nam satisfactio sacramentalis valet non solum secundum se, sed etiam ex virtute clauum: satisfactio autem non sacramentalis valet solum secundum se: quoniam a clauibus non emanant. quocirca plus prodest unus ieiunium dies, aut unum psalterium ex impositione confessoris, quam sine tali impositione.

Et hinc sequuntur duo, primum, quod poenitentes errant paruum satisfactionem volentes sibi a confessoris imponi, secundum, quod confessor minus bene prouident poenitentibus, paratis tamen, dando eis leuem poenitentiam: ipsa enim prorogatio

Q. 88. ar. 2. & q. 69. ar. 8.

satisfactionis sacramentalis virtute clauum, & augere nata est gratiam, & plus valere ad satisfaciendum pro peccatis.

Ca. 4. parte 4. inter fine & medium.

¶ In eadem responsione soluenda occurrit obiectio Duran. in 4. distinct. q. 16. quaest. 1. contra

4. d. 16. q. 1. ar. 1. q. 3.

actum poenitentis, qui sunt materia huius sacramenti. Dicitur est autem supra, quod alio modo fit recompensatio offensus in poenitentia, & in vindicativa iustitia. Nam in vindicativa iustitia fit recompensatio secundum arbitrium iudicis, non secundum voluntatem offendentis uel offensus: sed in poenitentia fit recompensatio offensus secundum voluntatem peccatoris, & secundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quaeritur sola reintegration aequalitatis iustitiae, (sicut in iustitia vindicativa) sed magis reconciliatio amicitiae, quod fit dum offendens recompensat secundum voluntatem eius, quem offendit. Sic igitur, requiritur ex parte poenitentis: primo quidem voluntas recompensandi, quod fit per contritionem: secundo, quod se subiciat arbitrio sacerdotis loco Dei; quod fit in confessione: tertio, quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei: quod fit in satisfactione, & ideo contritio, confessio, & satisfactio, ponuntur partes poenitentiae.

Art. 4. ar. 3. 16. quaest. 1. contra

Ad primum ergo dicendum, quod contritio, secundum essentiam quidem est in corde, & pertinet ad interiorem poenitentiam: virtualiter autem pertinet ad exteriorem poenitentiam, in quantum scilicet implicat propositum confitendi, & satisfaciendi. Ad secundum dicendum, quod satisfactio confert gratiam, prout est in proposito: & auget eam, prout est in executione; sicut est in baptismo in adultis, ut supra dictum est. Ad tertium dicendum, quod satisfactio est pars poenitentiae sacramentalis, fructus autem poenitentiae virtutis. Ad quartum dicendum, quod plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra causa, quam ad malum, quod procedit ex singularibus defectibus, secundum Dionys. 4. cap. de Diu. nom. & ideo licet peccatum perficiatur in consensu cordis, ad perfectionem tamen poenitentiae requiritur & contritio cordis, & confessio oris, & satisfactio operis. Ad contrarium uero patet solutio per ea, quae dicta sunt. *

ARTICULVS III. Vtrum praedicta tria sint partes integrales poenitentiae.

AD TERTIVM sic proceditur. AVT, quod praedicta tria non sint partes integrales poenitentiae. Poenitentia enim, ut dictum est, contra peccatum ordinatur: sed peccatum cordis, oris & operis, sunt partes subiectivae peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum praedicatur. ergo etiam in poenitentia contritio cordis, confessio oris, & satisfactio operis, non sunt partes integrales.

¶ 2. Praet. Nulla pars integralis in se continet aliam sibi conditam: sed contritio continet in se confessionem & satisfactionem in proposito. ergo non sunt partes integrales.

¶ 3. Praet. Ex partibus integralibus simul, & equaliter constituitur totum: sicut linea ex suis partibus: sed hoc non contingit hic. ergo praedicta non sunt partes integrales poenitentiae.

SED CONTRA, Illae dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur: sed ex tribus praedictis integratur perfectio ipsius poenitentiae. ergo sunt partes integrales poenitentiae. RESPOND. dicendum, quod quidam dixerunt haec tria esse partes subiectivae poenitentiae. sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectivae adest tota virtus totius, & simul & equaliter; sicut tota virtus animalis, in quantum est animal, saluatur in qualibet specie animalis, quae simul & equaliter diuiditur animal: sed hoc non est in proposito. & ideo alii dixerunt, quod sunt partes potestiales, sed nec hoc uerum esse potest: quia singulis partibus potestialibus adest totum, secundum totam essentiam: sicut tota essentia anima adest cuilibet eius potentiae, sed hoc non est in proposito. unde de relinquitur, quod praedicta tria sint partes integrales poenitentiae. Ad quarum rationem exigitur, ut totum non ad sit singulis partibus, neque secundum totam uirtutem eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod peccatum, quia ratione mali habet, potest in uno tantum perfici, ut dictum est. & ideo peccatum quod in solo corde perficitur, est una species peccati. Alia uero species est peccatum, quod perficitur in corde & ore, Tertia uero species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. & huiusmodi praedicta tria sunt partes integrales, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. & ideo poenitentiae, quae in his tribus perficitur, haec tria sunt partes integrales. AD SECUNDVM dicendum, quod una pars integralis potest continere totum

factum cordis, oris & operis, sunt partes subiectivae peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum praedicatur. ergo etiam in poenitentia contritio cordis, confessio oris, & satisfactio operis, non sunt partes integrales.

¶ 2. Praet. Nulla pars integralis in se continet aliam sibi conditam: sed contritio continet in se confessionem & satisfactionem in proposito. ergo non sunt partes integrales.

¶ 3. Praet. Ex partibus integralibus simul, & equaliter constituitur totum: sicut linea ex suis partibus: sed hoc non contingit hic. ergo praedicta non sunt partes integrales poenitentiae.

SED CONTRA, Illae dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur: sed ex tribus praedictis integratur perfectio ipsius poenitentiae. ergo sunt partes integrales poenitentiae.

RESPOND. dicendum, quod quidam dixerunt haec tria esse partes subiectivae poenitentiae. sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectivae adest tota virtus totius, & simul & equaliter; sicut tota virtus animalis, in quantum est animal, saluatur in qualibet specie animalis, quae simul & equaliter diuiditur animal: sed hoc non est in proposito. & ideo alii dixerunt, quod sunt partes potestiales, sed nec hoc uerum esse potest: quia singulis partibus potestialibus adest totum, secundum totam essentiam: sicut tota essentia anima adest cuilibet eius potentiae, sed hoc non est in proposito. unde de relinquitur, quod praedicta tria sint partes integrales poenitentiae. Ad quarum rationem exigitur, ut totum non ad sit singulis partibus, neque secundum totam uirtutem eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod peccatum, quia ratione mali habet, potest in uno tantum perfici, ut dictum est. & ideo peccatum quod in solo corde perficitur, est una species peccati. Alia uero species est peccatum, quod perficitur in corde & ore, Tertia uero species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. & huiusmodi praedicta tria sunt partes integrales, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. & ideo poenitentiae, quae in his tribus perficitur, haec tria sunt partes integrales. AD SECUNDVM dicendum, quod una pars integralis potest continere totum

satisfactionem: quia id non est pars sacramenti, sine quo sacramentum est completum, uel deficienter una parte sacramenti sacramentum nullum est: sed sine subiecta satisfactione, sacramentum poenitentiae iam fuit uerum sacramentum. ergo.

¶ Ad hoc dicitur, quod pars est duplex, essentialis uel integralis. Et sine parte quidem essentiali sacramentum nullum est: sicut nec homo est si desit anima aut corpus. Sed sine una parte integrali sacramentum uerum quidem, sed imperfectum esse potest: sicut homo sine manu est uerus homo, sed mancus. Satisfactio autem non ponitur pars essentialis sacramenti poenitentiae, sed integralis: est enim pars actuum poenitentis, qui sunt ut materia seu pars essentialis sacramenti: sicut manus est pars corporis hominis, quod est materia & pars essentialis hominis.

Art. praet. poenitentiae 2. q. 1.

¶ Super Quaestione nonagesima Artium tertium.

In ar. 3. eiusdem q. in responsione ad primum, scilicet quod peccata cordis, oris, & operis, dupliciter distinguuntur inter se: primo specificiter: secundum, gradualiter. Nam si sumatur peccatum, secundum suam rationem confirmatur, & distinguatur in peccatum cordis, uel oris, uel operis, sic est distinctio, non solum specifica, sed generica. Nam peccatum cordis est illud, quod in solo actu interiori consumatur, ut est infidelitas, odium Dei, & huiusmodi. Peccatum uero oris est, quod in ipso ore consumatur ut contumelia, blasphemia, detractio, & huiusmodi. Peccatum autem operis est, quod in exteriori opere consumatur, ut adulterium, homicidium, furtum, & huiusmodi.

Art. praet. 2. d. 4. q. 3.

¶ Si uero peccatum aliquot

aliquid, qd in opere contumatur, dicitur in cogitatione, locutionem & opus, paria quia primo deliberavit hominem occidere, deinde dicit se occisuram & demum occidit illum, sic dicitur non est species: quoniam omnia ista peccata sunt unius speciei, sed est gradus: quoniam gradum peccatum conuenit ex eo quod est in corde, & quod est in ore, &c. Et si bene perspexeris litera, utramque, in eadem inuenies. Et haec tam de hac quaestione, quam de toto hoc opere ab Autore edito dicta iustificat: hic enim felici transitu ad caelestem patriam preueniens diuus Thomas scribendi finem fecit: unde restitua alio modo tractanda sunt.

num, licet non secundum essentiam, fundamentum enim quodammodo uirtute continet totum aedificium. Et hoc modo contritio continet uirtute tota penitentiam. AD TERTIUM dicendum, qd omnes partes integrales habent ordinem quendam adinuicem: sed quaedam habent ordinem tantum in situ, siue consequenter se habeant sicut partes exercitus, siue se tangant sicut partes acerui, siue etiam colligentur, sicut partes domus, siue etiam contriuentur, sicut partes lineae. Quaedam uero habent insuper ordinem uirtutis, sicut partes animalis, quarum prima uirtute est cor, & alia quodam ordine uirtutis dependent abinuicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis, sicut partes temporis, & motus. Partes igitur penitentiae habent adinuicem ordinem uirtutis, & temporis, quia sunt actus: non autem ordinem situs, quia non habent positionem.

talibus, eadem etiam est de uenialibus. non ergo debent poni diuersae species poenitentiae. ¶ 3 Præ. Sicut post baptismum peccatur uenialiter, & mortaliter, ita etiam ante baptismum. si ergo post baptismum distinguitur penitentia uenialium & mortalium, pari ratione debet distingui ante baptismum. non ergo conuenienter diuiditur penitentia per has species. SED CONTRA est, qd Aug. in lib. de penitentia, ponit praedictas tres penitentiae species. RESPON. Dicendum, quod haec diuisio est penitentiae secundum quod est uirtus Est autem considerandum, qd qualibet uirtus operatur secundum congruentiam temporis, sicut & secundum alias debitas circumstantias: unde & uirtus penitentiae actum suum habet in hoc tempore, secundum quod conuenit nouae legi. Pertinet autem ad penitentiam, ut detestetur peccata praeterita, cum proposito immutandi uitam in melius, quod est quasi penitentiae finis. Et quia moralia recipiunt speciem secundum finem, ut in secunda parte habitum est, ¶ conueniens est, quod diuersae species poenitentiae accipiantur secundum diuersas immutationes, quas poenitens intendit. Est autem triplex immutatio a poenitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam uitam, & haec pertinet ad penitentiam, quae est ante baptismum. Secunda autem immutatio est per reformationem uitae praeteritae iam corruptae, & haec pertinet ad poenitentiam mortalium post baptismum. Tertia autem immutatio est in perfectiorem operationem uitae, & haec pertinet ad penitentiam uenialium, quae remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, ut supra dictum est. ¶ AD PRIMUM ergo dicendum, quod poenitentia, quae est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus uirtutis, disponens ad sacramentum baptismi. AD SECUNDUM dicendum, qd poenitentia, quae delet peccata mortalia, delet etiam uenialia: sed non conuenitur. Et ideo haec duae poenitentiae se habent, sicut perfectum, & imperfectum. AD TERTIUM dicendum, quod ante baptismum non sunt peccata uenialia sine mortalibus. Et quia ueniale sine mortali dimitti non potest, ut supra dictum est, * ideo ante baptismum non distinguitur poenitentia mortalium & uenialium.

In li. de utriusque poenitentiae & de medicina 19. tit. c. 2. 2. 2. 2.

1. 2. q. 1. ar. 1. & q. 1. ar. 4. & 6.

Q. 27. ar. 2. 2.

Q. 27. ar. 4.

ARTICVLVS IIII.

Utrum conuenienter diuidatur poenitentia in poenitentiam ante baptismum, poenitentiam mortalium, & poenitentiam uenialium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter diuidatur poenitentia in poenitentiam ante baptismum, poenitentiam mortalium, & poenitentiam uenialium. poenitentia, n. est secunda tabula post naufragium (ut supra dictum est) baptismus autem prima. Illud ergo quod est ante baptismum, non debet poni species poenitentiae. ¶ 2 Præ. Quod potest destruere maius, potest et destruere minus: sed mortale est maius peccatum, quam ueniale. Illa uero poenitentia, quae est de mor-

talibus, eadem etiam est de uenialibus. non ergo debent poni diuersae species poenitentiae. ¶ 3 Præ. Sicut post baptismum peccatur uenialiter, & mortaliter, ita etiam ante baptismum. si ergo post baptismum distinguitur penitentia uenialium & mortalium, pari ratione debet distingui ante baptismum. non ergo conuenienter diuiditur penitentia per has species. SED CONTRA est, qd Aug. in lib. de penitentia, ponit praedictas tres penitentiae species. RESPON. Dicendum, quod haec diuisio est penitentiae secundum quod est uirtus Est autem considerandum, qd qualibet uirtus operatur secundum congruentiam temporis, sicut & secundum alias debitas circumstantias: unde & uirtus penitentiae actum suum habet in hoc tempore, secundum quod conuenit nouae legi. Pertinet autem ad penitentiam, ut detestetur peccata praeterita, cum proposito immutandi uitam in melius, quod est quasi penitentiae finis. Et quia moralia recipiunt speciem secundum finem, ut in secunda parte habitum est, ¶ conueniens est, quod diuersae species poenitentiae accipiantur secundum diuersas immutationes, quas poenitens intendit. Est autem triplex immutatio a poenitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam uitam, & haec pertinet ad penitentiam, quae est ante baptismum. Secunda autem immutatio est per reformationem uitae praeteritae iam corruptae, & haec pertinet ad poenitentiam mortalium post baptismum. Tertia autem immutatio est in perfectiorem operationem uitae, & haec pertinet ad penitentiam uenialium, quae remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, ut supra dictum est. ¶ AD PRIMUM ergo dicendum, quod poenitentia, quae est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus uirtutis, disponens ad sacramentum baptismi. AD SECUNDUM dicendum, qd poenitentia, quae delet peccata mortalia, delet etiam uenialia: sed non conuenitur. Et ideo haec duae poenitentiae se habent, sicut perfectum, & imperfectum. AD TERTIUM dicendum, quod ante baptismum non sunt peccata uenialia sine mortalibus. Et quia ueniale sine mortali dimitti non potest, ut supra dictum est, * ideo ante baptismum non distinguitur poenitentia mortalium & uenialium.

F I N I S.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, A A B B C C D D E E F F G G H H I I K K L L M M N N O O.

Omnes sunt Quaterniones, praeter OO, sunt Quinternio.

V E N E T I I S, M D X C I I.

Apud Dominicum Nicolinum.